

Minister Nauki

DN-WAN.056.34.2024.WP
Warszawa, 15 stycznia 2025 r.

Pan
Dr hab. Marcin Wiącek. Prof. UW
Rzecznik Praw Obywatelskich

dot. pisma: VII.7033.113.2022.AMB/BPK.7033.3.2024.GK

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do wystąpienia dot. skargi od doktorantów – byłych uczestników studiów doktoranckich związanej z dowolnością rozstrzygnięć w kwestii odpłatności za czynności w przewodach doktorskich i postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Po pierwsze, należy mieć na uwadze, że **interpretacja przedstawiona w Pańskim piśmie prowadziłaby do konkluzji, iż każda osoba, która w przeszłości została skreślona z listy uczestników studiów doktoranckich może wystąpić obecnie oraz w nieograniczonej czasowo przyszłości do dowolnego podmiotu doktoryzującego w Polsce z wnioskiem o bezpłatne przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. W naszej opinii taka interpretacja jest niewłaściwa. Jednocześnie, pragniemy zapewnić, że poczyniliśmy liczne kroki, w naszej ocenie wystarczające, aby uczestnicy studiów doktoranckich mogli bezkosztowo uzyskać stopień doktora.**

Poniżej pragnę przedstawić wyjaśnienia w tym zakresie oraz zaprezentować zmiany legislacyjne, które miały miejsce na jesieni 2023 r. (zmiana interpretacji na korzyść uczestników studiów doktoranckich w porównaniu z pismem DN-WAN.770.67.2023.SP z dnia 24 sierpnia 2023 r.).

1) Odnosząc się z pełną empatią do argumentów środowiska naukowo-akademickiego (w tym doktorantów) podnoszących kwestię wielu czynników utrudniających prowadzenie badań naukowych pragnę nadmienić, iż trzykrotnie wydłużono termin finalizacji przedmiotowych postępowań awansowych, tj. z 31 grudnia 2021 r. na 31 grudnia 2022 r., następnie na 31 grudnia 2023 r. i ostatecznie na 31 grudnia 2024 r. Powyższe oznacza, że przewody doktorskie mogły być procedowane przez co najmniej pięć lat i osiem miesięcy.

2) Zgodnie z brzmieniem art. 179 ust. 9 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669, ze zm.), zwaną dalej „przepisami wprowadzającymi”, do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w ustawie, stosuje się odpowiednio przepis art. 182 ust.

4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571), zwana dalej „ustawą”.

Przedmiotowa regulacja wskazuje obecnie, iż opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym lub instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która **złożyła rozprawę doktorską przygotowaną w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej:**

1) przez ten podmiot albo

2) przez ten podmiot wspólnie z innym podmiotem albo z innymi podmiotami, na podstawie art. 198 ust. 5.

Wcześniejsze brzmienie art. 182 ust. 4 ustawy zawierało słowa „ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej”. Ustawą o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 lipca 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 1672) nastąpiła zmiana tej treści na sformułowanie: „złożyła rozprawę doktorską przygotowaną w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej”.

W związku z tą zmianą, w opinii ministerstwa art. 179 ust. 9 przepisów wprowadzających powinien być interpretowany w taki sposób, że **opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora nie pobiera się od osoby, która w ramach (tj. w trakcie) kształcenia na studiach doktoranckich – a więcej mając status uczestnika studiów doktoranckich – złożyła rozprawę doktorską. Tym samym, w przypadku wszczęcia (nowego) postępowania w sprawie nadania stopnia doktora – już na podstawie aktualnie obowiązującej, tj. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, i złożenia rozprawy mając status uczestnika studiów doktoranckich, procedura awansowa jest bezpłatna, nawet jeśli zakończy się po 31 grudnia 2024 r.**

Jednocześnie, zwolnienie z opłaty nie dotyczy co do zasady osób, które zaczęły przygotowywać rozprawę doktorską w ramach studiów doktoranckich, a następnie zostały z nich skreślone, przez co prace nad rozprawą są/będą kontynuowane już w trybie eksternistycznym – jeżeli doktorant wyrazi taką wolę. Ta sama zasada dotyczy uczestników szkół doktorskich. Prawodawca wskazał bowiem wyraźnie na rozprawę doktorską przygotowaną w ramach kształcenia w szkole doktorskiej, a więc także odpowiednio – zgodnie z art. 179 ust. 9. przepisów wprowadzających – w ramach kształcenia na studiach doktoranckich. Tym samym zwolnienie z opłaty nie dotyczy także osób, które w czasie trwania studiów doktoranckich nie wszczęły postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, natomiast uczyniły to dopiero po skreśleniu ich z tychże studiów i w konsekwencji rozprawa doktorska przygotowywana jest/będzie wyłącznie w trybie eksternistycznym (a nie w ramach kształcenia na studiach doktoranckich).

3) Kwestia nieodpłatności przewodów doktorskich i postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w odniesieniu do uczestników studiów doktoranckich została przedstawiona w Komunikacie Ministerstwa pn. „Informacja w sprawie obowiązującego terminu prowadzenia studiów doktoranckich i wszczętych przewodów doktorskich” (publikacja w październiku 2024 r.). W Komunikacie przedstawiono sytuacje, w którym przepisy prawa pozwalały na bezpłatną realizację postępowania awansowego dla realizujących przewody doktorskie po

spełnieniu pewnych warunków wskazanych przepisami prawa, m.in. dotyczących terminów wszczęcia postępowania:

„Zalecamy, aby osoby, które mają otwarte przewody doktorskie, gdzie istnieje ryzyko niedokończenia procedury przed 31 grudnia 2024 rokiem, zamykały je i wszczynały nowe postępowania (na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.)) w sprawie nadania stopnia doktora na podstawie rozprawy przygotowanej - w całości lub w części - w ww. przewodzie doktorskim (umorzonym lub zamkniętym - jeśli nie nastąpiła odmowa przyjęcia danej rozprawy doktorskiej).”

W przypadku uczestnika studiów doktoranckich takie postępowanie wszczyna złożenie wniosku o wyznaczenie promotora (art. 179 ust. 7 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.)) i musiałyby to nastąpić w trakcie trwania studiów doktoranckich.¹”

4) Potencjalna realizacja rozprawy w ramach trybu bezkosztowego była również prezentowana Krajowej Reprezentacji Doktorantów. Ponadto wspomniany Komunikat Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i wyrażone w nim stanowisko przekazano pisemnie Radzie Doskonałości Naukowej, Krajowej Reprezentacji Doktorantów oraz zespołom i gremiom działającym w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego².

Podsumowując, jak wskazałem na początku, odmienna interpretacja przywołanych regulacji prawnych prowadziłyby do konkluzji, iż każda osoba, która w przeszłości została skreślona z listy uczestników studiów doktoranckich (niezależnie od przyczyny tego skreślenia) może wystąpić obecnie oraz w nieograniczonej czasowo przyszłości do dowolnego podmiotu doktoryzującego w Polsce z wnioskiem o bezpłatne przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Krytycznie należy ocenić sytuację, w której osoba skreślona z listy uczestników studiów doktoranckich nie będzie ponosiła kosztów postępowania wszczętego na podstawie PSWiN, zaś osoba, która nie ukończyła szkoły doktorskiej (tj. została z niej skreślona na podstawie art. 203 PSWiN) będzie zobowiązana - zgodnie z art. 182 ust. 4 PSWiN - do poniesienia takich opłat. Nie bez znaczenia wreszcie są finansowe następstwa przyjęcia powyższej interpretacji dla podmiotów doktoryzujących.

W kontekście przedstawionej argumentacji za zasadne uznać należy stanowisko, zgodnie z którym art. 179 ust. 9 Przepisów wprowadzających nie zawiera generalnego zwolnienia z kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora dla osób, które nie uzyskały stopnia doktora w trakcie studiów doktoranckich i utraciły status doktoranta.

¹ <https://www.gov.pl/web/nauka/informacja-w-sprawie-obowiazujacego-terminu-prowadzenia-studiow-doktoranckich-i-wszczetych-przewodow-doktorskich>

² Stanowisko przekazano do następujących podmiotów: Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Komisja Ewaluacji Nauki, Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich, Konferencja Rektorów Polskich Uczelni Technicznych, Konferencja Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych, Konferencja Rektorów Uczelni Artystycznych, Konferencja Rektorów Uczelni Pedagogicznych, Konferencja Polonistyk Uniwersyteckich, Konferencja Dziekanów Wydziałów Przyrodniczych Uniwersytetów Polskich, Konferencja Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Konferencja Rektorów Publicznych Uczelni Zawodowych, Rada Główna Instytutów Badawczych, Rada Młodych Naukowców, Narodowe Centrum Nauki, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Polska Akademia Nauk, Zgromadzenie Dyrektorów Instytutów Naukowych PAN.

Po drugie, odnosząc się także do przedstawionych w Pana piśmie przykładów wskazujących różne praktyki uczelni i instytutów w tym zakresie, uprzejmie informuję, że podmioty doktoryzujące objęte są takimi samymi regulacjami prawnym, które wyznaczają **jednolity sposób obliczania opłat za postępowania doktorskie**. Zgodnie z wykładnią prawa – w kwestii kosztów – wysokość opłaty nie może przekraczać kosztów postępowania, uwzględniających w szczególności koszty wynagrodzeń promotora lub promotorów, promotora pomocniczego i recenzentów³. Tym samym, wysokość opłaty każdorazowo ustalana jest na podstawie jednolitych przepisów, zgodnie z wysokością poniesionych przez podmiot doktoryzujący kosztów. Wynagrodzenie wypłaca się promotorowi po zakończeniu postępowania, w wyniku którego został nadany stopień doktora. Jeszcze raz, stosowego podkreślenia wymaga, że zdaniem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego brak jest uzasadnienia dla pobierania od osób ubiegających się o stopień doktora opłat innych niż te ściśle związane z postępowaniem.

Równocześnie należy podkreślić, że art. 182 ust. 5 PSWiN umożliwia w indywidualnych, uzasadnionych przypadkach zwolnienie przez rektora z opłaty w całości lub w części za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym. Natomiast zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 2 PSWiN w ramach autonomii działania to Senat (w uczelni) albo rada naukowa (w instytucie) określa zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty.

Należy wyraźnie zaakcentować, że brak jest podstaw do kwestionowania przyjętej przez niektóre podmioty doktoryzujące korzystniejszej formuły dotyczącej zwolnienia z kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jeżeli taka decyzja odpowiada rozwiązaniom przyjętym w danej jednostce (w ramach posiadanej przez nią autonomii) i jest uzasadniona okolicznościami indywidualnej sprawy.

W związku z powyższym, szczególnie zwracając uwagę na autonomię środowiska akademickiego, nie planowane są zmiany legislacyjne w przedmiotowych sprawach.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Nauki

Maciej Gdula
Podsekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/

³ Zgodnie z art. 182 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571).